

סנהדרין דף מ"ב¹, קידוש לבנהא. הקבלת פני שכינה1א. נפלאות הבריאה וסגולת ישראל

1. **סנהדרין דף מ"ב:** "ואמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו - כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא: החדש הזה וכתיב התם זה אלי ואנוהו. תנא דבי רבי ישמעאל: אילמלא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש - דיים".
 2. **מאירי שם:** "כל המברך על החדש בזמנו כאלו מקביל פני שכינה שהרי זה הערה והתבוננות לחדוש הבריאה; ומתוך כך צריך שיברך מעומד. והזכירו בכאן על מקצת חכמים שהיו קופצים ומברכין וכן נהגו רבים עכשיו לעשות שלש קפיצות דרך שמחה וחיבת מצוה".
 3. **ביאור הלכה, תכ"ו ב':** "ושמעתי מאחד דברי טעם במה שנהגו בכמה מקומות אחר קידוש לבנה לומר עלינו לשבח היינו שלא יטעו ח"ו במה שאנו יוצאין נגד הלבנה ושמחין נגדה שיש שום חשש רעיון שאנו נותנין כבוד ללבנה לכך אנו אומרין עלינו לשבח ומסיימין כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל וגו' אין עוד. ומה שאנו יוצאין הוא רק כדי לראות גבורות של הקדוש ברוך הוא שהוא מאיר ברצונו לכל באי עולם וכענין שנאמר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה".
 4. **תלמיד רבינו יונה, ברכות דף כ"א באלפס:** "כאילו מקבל פני שכינה מפני שהקב"ה אף על פי שאינו נראה לעין; נראה הוא על ידי גבורותיו ונפלאותיו כענין שנאמר אכן אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע, כלומר אף על פי שאתה מסתתר אתה הוא אלהי ישראל שעשית עמם כמה נפלאות ואתה מושיע בכל עת ובכל שעה ועל ידי תשועתך רואים אותך בני אדם ואתה מתגלה להם ומכירי אותך. וג"כ בכאן ע"י מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם והוא כאלו מקבילין פניו".
 5. **מהרש"א סנהדרין שם:** "וי"ל לפי שישראל בגלותן אינן זוכין לראות פני שכינה ורחוקה מקבלתה, אבל קידוש הלבנה הוא סימן לישראל שהם עתידין להתחדש כמותה לפאר ליוצרים בקיבול פני שכינה כמו שיורה על זה נוסח ברכת הלבנה ולזה כשאנו מברכין על החדש בזמנו שהוא סימן שאנו עתידין להתחדש כמותה והרי אנו כאילו מקבילין פני השכינה".
 6. **דרכי משה אורח חיים תכ"ו:** "ודע כי כל עניינים אלו שצריכין להיות בשמחה בקידוש החדש וענין הריקודים יש לו סוד גדול בדרך הקבלה וכבר הארכתי בו תודה לאל בפירוש האגדות שלי במסכת סנהדרין, וכתבתי שכולם הם ענייני שמחת נישואין שהאשה חוזרת ומתחדשת לבעלה כמ"ש לעיל סימן תי"ז (אות א) בשם א"י (הל' ראש חדש סי' תנד) והוא סוד קידוש החדש והמשכיל יבין".
- 2א. יישומים הלכתיים**
7. **ביאור הלכה, תכ"ו ב':** "ודע דמדינא מותר לקדש אפילו ביחיד כמ"ש הפר"ח וכ"ש דלא בעי עשרה, אלא דלכתחלה מצוה לעשותה ברוב עם כי ברוב עם הדרת מלך".
 8. **הגהת הרמ"א, אורח חיים תכ"ו ד':** "ואין מקדשין הלבנה תחת הגג".
 9. **משנה ברורה שם:** "אלא תחת כיפת השמים והטעם דקידוש הלבנה הוא כקבלת פני השכינה ואין זה דרך כבוד שיהא עומד תחת הגג לפיכך יוצאין מתחת הגג לרחוב כדרך שיוצאין לקראת מלכים. ומ"מ כ"ז הוא רק לכתחלה אבל מי שחושש באיזה מיחוש שלא יוכל לצאת לחוץ אי נמי שהמקום אינו נקי או ששרוי בין העכו"ם יקדש בביתו דרך חלון או פתח הפתוח נגד הלבנה".
 10. **שו"ת משנה הלכות, י"א שמ"ב:** "והטעם לזה נראה שבקידוש לבנה אמרינן אלמלא לא זכו ישראל אלא לקבל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דים וא"כ הוא גדר של קבלת השכינה וצריך לטהר עצמו מכל טומאה ומכאן נלפענ"ד דמי שאינו טהור ממקרה לילה לא יקדש הלבנה עד שיטבול קודם וכמו דמצינו בקבלת התורה כיון שהלכו לקבלת התורה כולם טבלו לכבוד השכינה ועכ"פ לכתחילה ודאי יש להדר בגוף טהור ודו"ק".
 11. **מאירי סנהדרין שם:** "ואומר כשם שאני רוקד ואיני יכול ליגע בדך כך כל המרקד כנגדי לא יגע בי תפול עליהם אימתה ופחד וכו'. ושיאמר זה דרך תפלה לא דרך נחש ולחש חלילה אלא דרך תפלה ובקשה ודרך הערה והתבוננות על פלאות השם ויכלתו בחדוש ובהשתנות הטבעים ולהעניש לממרים ולגמול לטובים".

¹ בתלמוד הירושלמי הובאו הלכות ברכת הלבנה בפרק התשיעי של מסכת ברכות. אך בתלמוד הבבלי לא הוזכרה ברכת הלבנה באף מקום, אלא רק בסוגייתנו כאן בסנהדרין. הרי"ף הביא את הלכות ברכת הלבנה במסכת בכורות, אגב הלכות "יעלה ויבוא" בראש חודש.

12. **שו"ת חתם סופר, אורח חיים ק"ב:** שלום וכ"ט לידידי הרב הגאון המופלג ומפורסם כמהו' שאול לאנדא נ"י אבדק"ק קראקא יע"א². יקרתו הגיעני יום עש"ק העבר, נידון מה שאירע בקהלתו בחדש כסליו נכסה הירח, ויען כי בעו"ה חולי הקאלרא שלט שם בעת ההיא וכבר אירע כן בחדש כסליו שנת תקצ"א ג"כ בשליטת החולי ההיא ולא טוב הי' אחריתו אז, ע"כ זחלו ורעדו ונצטערו הרבה בכיסוי הלבנה, ובליל ט"ו אחר חצי כ"ט י"ב תשצ"ג נראית קצת והרבה אנשים התחילו לברך ברכת החדש ולא עלתה בידם כי חזרה ונתכסה בעבים. ויען כי נצטערו ההמון מאוד על סימנא מילתא, וידוע כי הרופאים מזהירים מאד בזמן המגפה בכלל ובפרט בחולי הנ"ל שלא יצטערו ולא יתנו על לב שום דאגה, ע"כ התחכם פר"מ להשקיט לב הדואגים להורות להם כי עוד יש תקוה גם בליל ט"ז, וכן היה בליל ט"ז בהיר הי' בשחקים וברכו כמה מאות ברכת החדש ושמחו שמחה גדולה, ופרמכ"ת סמך עצמו עמ"ש בס' שיירי כה"ג לש"ע א"ח סי' תכ"ו [הגה"ט אות ב'] שמצא כתוב בשיטה א' לאחרון א' במס' סנהדרין בשם ר' פרץ ורב המאירי שגם ט"ז בכלל הכשר ברכת הלבנה, ואמנם בתשו' דבר שמואל ס"י רי"ו מסיים על זה וז"ל, ולא נתברר לנו הטעם, עכ"ל, ונפשו היפה בשאלתו להודיעו דעתי הצעירה מה אומר בדבר זה:

נאמן עלינו הדיין שיירי כה"ג שכך מצא בשם ר' פרץ והמאירי, אך טעמא לא ידע ... וא"כ יש לדון קצת בנידון שלפנינו שהיו העם שמחים לקראת בואה כי חושבים זה לסימן טוב ואולי יש באמת רפואה למחלה בקבלת פניה, דהוה כקבלת פני השכינה וכתוב באור פני מלך חיים, ועכ"פ לא מסמנא מלתא טבא כשמתכסה שלא יכולים לברך עליה כעבד שבא למזוג כוס ושופך קיתון על פניו וככל אותות השמים דעכ"פ אית בהו סימנא אלא ישראל אל יחתו מהם כי הקדוש ברוך הוא מראה להם שישבו בתשובה ויבטלו גזירת המזל ... אמנם בכסוי הלבנה, לא יועיל מה שמקדשים אח"כ אם הוא חוץ לזמנו ומיגרע גרע שע"ז לא ישובו, אך יען בזמן המגפה שהצער מסוכן להם ומשו"ה אין גוזרין בו תענית ... מכ"ש הכא השתא דאיכא למימר כהלכתא הורה כנ"ל, ולא יאונה לצדיק כל און לא תאונה אליו רעה ונגע לא יקרב באהלו ובאוהל בני קהלתו. ה' ירחם על כל עמו וירפאם ויחלימם כחפץ אוהבי ה' וה' עמנו".

ב. אופי הברכה

13. **רמב"ם ברכות, פרק י' (על פי הירושלמי):** "ברכות אחרות ודברים אחרים הרבה שאין בהן פתיחה ולא חתימה תיקנו חכמים דרך שבח והודיה להקב"ה ... על ההרים ועל הגבעות על הימים ועל המדברות ועל הנהרות ... הרואה קשת בענן מברך ... הרואה לבנה בחדושה מברך ... וצריך לברך ברכה זו מעומד, שכל המברך על החדש בזמנו כאילו הקביל פני השכינה".

14. **שו"ת הרדב"ז, א' שמ"א:** "שאלת ממני אודיעך דעתי אם מברכין על הלבנה בזמן שיש מסך מבדיל בינו לבינה וכן בזמן שיש שם עבים. תשובה: מנא אמינא לה דתנן אין מברכין על האור עד שיאותרו לאורו וכמה אמר עולא עד שיכיר בין סלע לפונדיון; לענין ברכת הלבנה נמי אם המסך הוא דק וקלוש שעובר ממנו אור הלבנה עד שהוא נהנה ממנו ויוכל להכיר בין סלע לפונדיון וזולתו מן הדברים שהם ניכרים לאור הלבנה אז ודאי יכול לברך עליה ... וא"ת הלא על מנהגו של עולם הוא מברך ואפי' שלא יהנה מאורה מה בכך?! הא ליתא דהא א"ר יהודה הרואה לבנה בחדושה אומר ברוך וכו'".

15. **שו"ת קול מבשר, ב' כ"ו (מכתב לרב ראובן מרגליות, על ספרו "מרגליות הים" לסנהדרין):** "בחדושו לדף מ"ב ע"א על דברי הגמ' הלכך נימרינהו מעומד, כתב כת"ה וז"ל: שמעתי לפרש ענין "הלכך" זה, לפי שישנן ברכות הנהנין וברכות המצות, ברכות הנהנין מברכים בכל פעם שנהנין אבל ברכות המצות רק בזמנם הקבוע, ברכות הנהנין מברכין בין מיושב בין מעומד וברכות המצות רק מעומד, והנה אור הלבנה מהנה בני אדם ואם נאמר שברכתה מסוג ברכות הנהנין היה צריך לברך כל לילה אבל אחר שאמרו שפעם אחת בחודש די. נמצא שאין זו ברכת הנהנין רק כברכת המצות ובכן אמר אביי הלכך נימרינהו מעומד כדין ברכת המצוה.

הנה ראיתי דבר זה נדפס בשם הרה"צ מבעלז ז"ל, אבל בודאי איזה תלמיד טועה המציא את הדברים האלה שאין להם פנים בהלכה, דמה שאמר כיון שאור הלבנה מהנה בני אדם היה צריך לברך כל לילה – ליתא ... וגם הרואה את הים הגדול ושאר ברכות הראיה שנוכרו בברכות דף נ"ד והרואה את חברו ששמח בו בכולם איננו מברך רק פעם אחת בשלשים יום ... אלא ודאי הפירוש בדברי אביי הוא כמו שפירש רש"י הואיל ומקבל פני שכינה הוא הלכך מעומד בעי לברוכי מפני כבוד השכינה שהוא מקבל".

16. **הגהת הרמ"א, אורח חיים תכ"ו א':** "ואין לקדש החדש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנין מאורה".

² הרב שאול לאנדא היה אב בית דין בקרקוב, דמות מיוחדת במינה בעולמם של חכמי וחסידים פולין.

17. **ברכי יוסף שם:** "הן אמת כי מ"ש שאין לברך על הלבנה עד שיאותו לאורה, סברה זו מרן לא חייש לה, ומור"ם הביאה בהגהה ... ולא הבינותי דבגמ' לא אמרו אלא הרואה לבנה בחידושה, ולא דייקי לומר עד שיאותו לאורה, כדדייקי (ברכות נא ב) גבי נר הבדלה ... ולפום ריהטא היה נראה להביא ראיה ממ"ש פרק היו בודקין דף מ"ב א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ונברך הטוב והמטיב, אמר ליה כי חסר מי מברכין וכו' דלברך הטוב והמטיב. ומדשאלו דלברך הטוב והמטיב, משמע דכשמברכין נהנין מאורה, ומשו"ה שאל דלברך הטוב והמטיב, (ו)הרי דבעינן שיהנה מאורה כשמברכין עליה ... אמנם מלבד דליכא ראיה דצריך ליהנות מאורה, יש להביא ראיה איפכא דאין צריך ליהנות, שהרי פירש רש"י אדרב יהודה פריך נהי נמי דמז' ואילך ליכא למימר מחדש חדשים, נברך מיהא הטוב וכו', ע"ש. הרי דשאלת הש"ס היתה לר' יהודה אחר זו לא מברך מחדש חדשים דנברך הטוב והמטיב ... אתאן לדברי מור"ם בהגהה ... אמנם כל זה היינו שתהא מאירה בטוב, אבל לא שצריך שנהנה מאורה ממש".
18. **משנה ברורה שם:** "וסומא חייב בקידוש הלבנה כי ברכה זו נתקנה על חידוש העולם וגם הוא נהנה ע"י שאחרים רואין ומוליכין אותו על הדרך ודומה ליוצר המאורות ... אם נתכסה הלבנה בעבים אם העב דק וקלוש שנראית הלבנה ממנו ונהנה בה מברך ... ואם המסך הוא גס ואין נהנה מאור הלבנה אין לברך דהוי ברכה לבטלה".
19. **שו"ת יחיה דעת, ד' י"ח אות ט':** "ובאמת שגם לענין ברכת הלבנה יש להורות שאין הסומא מברך, וכמו שהכריע מרן החיד"א, מטעם ספק ברכות להקל".
20. **ביאור הלכה שם (בשם המהרש"ל):** "דהמצוה אינה תלויה בהנאה לחוד אלא דוקא בראיה עם ההנאה כדקתני התם אין מברכין עד שיראה השלהבת ושתמש לאורה. ודוקא ברכת מאורי האש אבל ברכת הלבנה נ"ל דיכול שפיר לברך אף שאמרו ג"כ בה עד שיאותו לאורו מ"מ לא אמרו שהוא יראה לאורה אלא שהעולם יאותו לאורה כי ברכה זו על בריאת עולמו וחידושו קאי".
21. **שו"ת תשובות והנהגות, ב' ר"ח:** "ובכת"י מתלמידי הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל מובא שרבים ובעל "שאגת אריה" זצ"ל נתכוונו לדבר אחד, שמהלשון "הרואה לבנה בחידושה מברך", משמע דתיכף בראותו מתחייב לברך כמו כל ברכת ראייה, ואף למסכתא סופרים שמברכים רק כשמתבסס, עליו לימנע מלראותה עד אז, שאם ראה נתחייב מיד אפילו ביחיד ויברך תיכף, ודבריהם חידוש ולא מצאתי ד"ז מבואר בפוסקים".
22. **שו"ת נודע ביהודה קמא, או"ח מ"א:** "בליל י"ד באמצע קריאת המגילה נתפזרו העבים וזרחה הלבנה אם יש להפסיק באמצע קריאת המגילה לקדש הלבנה כי אולי אם ימתינו עד סוף הקריאה תתכסה בעבים ... כיון שמצוה חיובית היא ולא סגי דלא גמר וכבר התחיל במצוה אין שום הפסק גורם להצריך ברכה מחדש ... ומכל מקום לדינא לקדש הלבנה אינו פוסק כיון שאין הדבר ברור שישבו עננים ויכסוה ולא תשוב לזרוח עוד עד עבור זמנה ... אמנם אם הזמן מצומצם שבעודו מתפלל ק"ש וברכותיה ותפלת ח"י יכלה חצי כ"ט י"ב תשצ"ג ואז כלה זמן קידוש הלבנה בודאי והוא כבר התחיל בק"ש וברכותיה ... בשעת הדחק יפסיק, אמנם אם אפשר לגמור הפרק ולפסוק בין הפרקים לא יפסיק באמצע פרק. ובקריאת המגילה אם אירע כזה שיכלה זמן קידוש הלבנה לגמרי קודם שסיים המגילה יפסיקו כולם ויקדשו הלבנה".
23. **ספר יהושע, רמ"ד:** "בתשובת נודע ביהודה נסתפק באם נתפזרו העברים בשעת קריאת המגילה באמצע ... והאריך שם. ולעניות דעתי אין צריך להפסיק, כיון דקריאת המגילה הוא חוב ומצוה, ואנן קיימא לן דהעוסק במצוה פטור מן המצוה".
24. **מנחת אשר, שמות ט"ו:** "ומשום כך נראה ברור דבאמת אין ברכה זו דומה לשאר ברכות הרואה, ובקידוש לבנה אין הברכה מחייבת אלא חידוש הלבנה, אלא שהראיה מאפשרת לברך והיא תנאי לברכה, ופשוט לפי"ז דדין ברכה זו כדין כל מצוה שיש זמן מוגדר לקיומה".
25. **שמות רבה, ט"ו כ"ד:** "הרואה את הלבנה היאך צריך לברך בזמן שהיו ישראל מקדשין את החדש, יש מן רבנן אמרין ברוך מחדש חדשים, ויש מהם אומרים ברוך מקדש חדשים, ויש מהם אומרים מקדש ישראל שאם אין ישראל מקדשים אותו אין אותו קדוש כלום".
26. **מנחת אשר, שם:** "ונראה בזה עוד עפ"י המבואר במדרש הנ"ל שאמרו דכיון שבזמן שהיו ישראל מקדשים את החודש היו מברכים ברוך מחדש חדשים (או מקדש חדשים כנ"ל) כך מברכים גם על ראית הלבנה בזה"ז, ולמדנו מזה דמצוה זו אסמכוהו על מצות קידוש החדש וזכר היא לה, וכך מוכח גם ממה שלמדו דהמברך על הלבנה בחדושה כאילו מקבל פני שכינה ולמדו זאת מן הפסוק החדש הזה לכם, הרי לן דקידוש לבנה מישך שייכא לקידוש החדש, וכבר כתב כן בספר דרך פקודיך להבני יששכר במצות קידוש החדש. ולפי"ז ניחא שמצוה זו קרויה קידוש לבנה על שם קידוש החדש".

27. **סנהדרין, דף מ"א:** "עד כמה מברכין על החדש - עד שתתמלא פגימתה. וכמה? אמר רב יעקב בר אידי אמר רב יהודה: עד שבעה, נהרדעי אמרי: עד ששה עשר".
28. **ב"ח אורח חיים, תכ"ו:** "מדקאמר תלמודא עד כמה מברכין על החודש עד שתתמלא פגימתה וא"ר יהודה עד שבעה ופירש רש"י אם לא בירך היום יברך למחר עד ז' אלמא דלכתחלה מברך עליה קודם שעברו עליה ז' ימים ונהרדעי לא פליגי עליה בהא אלא מוסיפין לברך עוד עד י"ו".
29. **שולחן ערוך אורח חיים, תכ"ו ג':** "עד אימתי מברכין עליה, עד י"ו מיום המולד, ולא י"ו בכלל. (ואין לקדש אלא עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מן המולד)".
30. **שיירי כנסת הגדולה על הטור שם:** "רבינו בית יוסף לא הביא חולק בזה, וכן פסק בספר הקצר. אבל אני מצאתי בשטת סנהדרין לאחד מגדולי האחרונים בשם תלמידי הר"ף והרב המאירי ז"ל, דאפילו י"ו בכלל".
31. **ביאור הלכה שם:** "וואף שאין הלכה כן אלא כמחבר ורמ"א וכמו שכתב בפר"ח מ"מ כתבו איזה אחרונים דבדיעבד אם לא קידש עד ט"ז יקדש בליל ט"ז בלי שם ומלכות אכן אם הוא עדיין יום ט"ו אלא שהיה אחר י"ב שעות ותשצ"ג חלקים אפשר שיש לסמוך על בעל מור וקציעה שדעתו להתיר לברך בשם ומלכות וכן הסכים הגאון מהר"ץ אורינשטיין".
32. **משנה ברורה, שם:** "ומכ"ש שאין מקדשין אותה בליל שבת והרבה טעמים נאמרו בזה ע"פ הקבלה (שער הציון: ועל פי פשוטו יש לומר, משום דעושין את המצוה בשמחה ורגיל לבא לידי ריקודין, וכמו דמשמע אחר כך בהג"ה, וזה איסור בשבת. ואף דריקודין של מצוה התירו וכמו בשמחת תורה, שאני התם דאי אפשר לדחות היום, מה שאין כן הכא דאפשר לעשות המצוה מקודם השבת או לדחות לאחר השבת). ומ"מ אם לא קידשו עד שבת ויו"ט ויעבור הזמן בודאי מותר לקדש גם בשבת ויו"ט ואפילו ביחידי וכן הוא מסקנת הפוסקים".
33. **שו"ת יביע אומר, או"ח ח' מ"א:** "בספר מנהגי מהרי"ל (בסוף הל' חג השבועות) איתא, מהר"י סג"ל לא היה מקדש הלבנה בשום יום טוב שחל במוצ"ש, כגון בליל חג שבועות, והיינו טעמא שכשם שיש תחומין למטה כך יש תחומין למעלה, ואין להקביל פני שכינה ביום טוב חוץ לתחום. ועוד שברכת הלבנה היא כעין תחינה שאין לומר ביום טוב ... ועוד שכיון שכבוד שבת כלה מלכתא וקדושת יום טוב עדיפי מהקבלת פני הלבנה אין מערבין שמחה בשמחה ... ובשו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' קלג) נשאל, למה אין מברכים על הלבנה בליל שבת וכו', והשיב, ראיתי בטעמו של דבר משום דשמא יש תחומין למעלה מעשרה, והוי כאילו יצא חוץ לתחום להקביל פני שכינה, לכך אין מברכין עליה בליל שבת ויו"ט. וכמה חלוש טעם זה. והנלע"ד כי בליל שבת אנו מקבילים פני המלך הקדוש בקידוש היום, והוא שעת הזיווג, ולא אורח ארעא להקביל פני שכינה באותה שעה. ע"כ. אולם בשו"ת הרשב"א ח"ד (סי' מח) כתוב, מה שאמרת שמצאת להרב משה מקוצי שאין לברך ברכת הלבנה בליל שבת, דשמא יש תחומין למעלה מעשרה, והוי כמקבל פני רבו למעלה מעשרה וכו', בעיקר דין תחומין דעת רבותי שאין תחומין למעלה מעשרה, דתחומין דרבנן, ובעיא דלא איפשיטא היא, וכל ספק דרבנן לקולא אפי' לכתחלה וכו', ועכ"פ לענין ברכת הלבנה לא ידעתי מה ענין תחומין ברכת הלבנה, וכי אם לא היה אפשר להקביל פני רבו אלא ממרחק גדול ביניהם לא יהא מקבל פניו? ואם תאמר כן, א"כ אף בחול לא יברך, והרי אין המברך קופץ למעלה עד מקום הלבנה. ועוד שגם המברך אינו מברך אל הלבנה אלא ליוצרה, והוא יתברך אינו למעלה מעשרה ולא למעלה מהתחומין, שהוא למעלה מכל זה עילוי רב מאד, אלא שאנו כמקבלים פני שכינה בדמיון הלבנה שברא, ומחדשה בכל חודש, ושאינה משנה את תפקידה. ועוד יש בזה ענין פנימי למי שזיכהו ה' לעמוד עליו. ובספר המנהגים לרבי אייזיק טירנא (בהגהות המנהגים עמוד ק"י) כתב, מורי הקדוש קידש הלבנה בליל יוהכ"פ, ואמר, שמא יהיו שקולים תהא מצוה זו מכרעת ...
- אולם נראה שכל זה לענין לכתחלה כשאפשר עדיין לברך הלבנה לאחר מכן, אבל כשחל ליל ט"ו בליל שבת ויו"ט, שאין אפשרות לדחות קידוש לבנה למחר, שכבר הסכימו האחרונים שאין לברך בליל ט"ז, מותר לברך ברכת הלבנה בליל שבת ויו"ט, דהו"ל מצוה עוברת ... מסקנא דדינא שאם חל ליל ט"ו לחודש בליל שבת, מותר לקדש הלבנה בשבת, ולא עוד אלא אפילו אם חל ליל י"ג לחודש, או ליל י"ד לחודש, בליל שבת, מותר לקדשה בליל שבת, בזמן שהעננים מצויים ויש לחוש פן לא תיראה הלבנה לאחר מכן. וכמו שכתב התפארת ישראל שאפילו אם יש רק חשש קל פן לא תיראה הלבנה אח"כ מותר לקדשה בליל שבת, וכן עשינו מעשה".

34. **תלמידי רבינו יונה, ברכות דף כ"א באלפס:** "ובכאן לא דברו בהתחלה אלא בסוף הזמן בלבד אבל במסכת סופרים (פי' כי) אמרו מברכים על הלבנה משתבשם ופירשו בו כמה פירושים: יש אומרים עד מוצאי שבת שמברכין על הבשמים ואין זה מתקבל כלל דמה טעם הוא זה לתלות הדבר במוצאי שבת שהרי פעמים שיהיה ר"ח יום ראשון ולמה ימתין מלברך עד מוצ"ש. ויש מפרשים שתבשם מלשון חופה ודומה לו עביד בוסמא לבריה כלומר עשה חופה לבנו ורוצה לומר משעה שתיעשה כמו חופה שהיא גדולה קצת ומאירה סביבותיה. ונראה למורי הרב נר"ו שפי' משתמתק מלשון לבסומי קלא שר"ל נמתק הקול הי"נ ר"ל משעה שמתוק האור שלה ואדם נהנה ממנו שזהו אחר ב' ימים או ג', אבל ירח בן יומו מתוך קטנותו אין האור שלה מתוק שאין אדם נהנה ממנו".

35. **מאירי סנהדרין, דף מ"ב:** "ויש שנהגו שלא לברך עד מוצאי שבת הראשון לחדושה והוציאו דבר זה ממה שאמרו בתלמוד המערב אין מברכין על הלבנה עד שתבשם, ופירשו בה עד שיברכו על הבשמים ואיני יודע טעם בדבר. ומי"מ יש מי שמפרש עד שתבשם כענין עבד בושמא להלולא והוא עיגול האפריון של חתנים העשוי כמין יתר ובא כענין מה שאמרו כאן עד שבעה שתעשה כיתר ואין הלכה כן אלא עד שתעשה כנפה כמו שביארנו ומי"מ במסכת סופרים שנויה בהדיא כדעה ראשון והוא שאמרו שם פרק עשרים אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם וכליו נאים".

36. **ביאור הלכה, תכ"ו ב':** "במוצאי שבת - ודעת הב"ח שלא להחמיץ המצוה עד מוצ"ש אלא אחר שעברו עליה שלשה ימים מהמולד מקדשין וכ"כ במעשה רב [המיוסד על הנהגת הגר"א]".

37. **רמב"ם ברכות, י' י"ז:** "אם לא בירך עליה בליל הראשון מברך עליה עד ששה עשר יום בחדש עד שתמלא פגימתה".

38. **פרי חדש אורח חיים, תכ"ו:** "דאע"פ שמדברי הרמב"ם בפרק י' מהלכות ברכות [שם] שכתב אם לא בירך עליה בליל הראשון מברך עליה עד ששה עשר משמע לי דסבירא ליה דאפילו בלילה הראשון מברכים עליה, וכדמשמע מפשט לשון השי"ס [סנהדרין שם], מכל מקום יש לחוש לסברת הי"ר יונה וספר צידה לדרך ושלא לברך עליה עד אחר שלשה ימים".

39. **שו"ת אגרות משה, אורח חיים א' קמ"ג:** "והנכון לע"ד דמהרמב"ם משמע דרק בבירך בליל הראשון מברך מעומד שהוא כתב בפ"י דברכות הי"ז וצריך לברך ברכה זו מעומד שכל המברך על החדש בזמנו כאילו הקביל פני השכינה, ואחר זה כתב אם לא בירך בליל הראשון מברך עליה עד ט"ז יום בחודש עיין שם. מדנקט דין דמעומד וכאילו הקביל פני השכינה קודם שנקט הדין דעד ט"ז בחדש מברכין משמע דרק כשבירך בליל הראשון בדיוק בתחלת חדושה הוא כמקבל פני השכינה. וטעמו דהוא גורס בדברי ר' אסי א"ר יוחנן כל המברך על החדש בזמנו ומפרש מלשון זה דיש לכתחלה ודיעבד בברכה זו דלכתחלה צריך להשתדל לראותה בתחלת חדושה ולברך עליה ובדיעבד אם לא ראה אותה בליל הראשון שהוא תחלת חדושה מברך עד ט"ז שתמלא פגימתה וא"ר אסי א"ר יוחנן שאם זכה לברך בזמנו שהוא בתחלת חדושה הוא כאילו מקבל פני השכינה".

40. **בית יוסף אורח חיים, תכ"ו ד' (וכן פסק בשו"ע):** "בעל שערי אורה כתב בתשובה שע"פ הקבלה אין לברך על חידוש הלבנה עד שיעברו עליה ז' ימים".

41. **שו"ת יחזה דעת, ב' כ"ד:** "וע"ע בספרו טוב עין (סי' יח אות עו), שהביא הגהה כת"י לאחד קדוש שכתב, שדברי מרן בש"ע הם על פי הקבלה, כמ"ש בבית יוסף בשם מהר"י גיקטיליא. אבל מצד הדין הדבר פשוט שאדרבה נכון להקדים קודם שיעברו עליה שבעה ימים, להוציא עצמו ממחלוקת, דהא רב יהודה אמר עד שבעה, ונהרדעי אמרי עד ט"ז, ואף על פי שהלכה כנהרדעי, הרוצה להוציא עצמו ממחלוקת ודאי שיפה עושה. ותימה על מרן הש"ע שהוא נאמן ביתו של הרמב"ם, וכאן לא השגיח בדבריו שסובר שלכתחילה מברך ביום הראשון, ואף שהרוצה לחוש למ"ש במסכת סופרים להמתין שלשה ימים יכול לעשות כן, אבל להמתין לכתחילה עד אחר שבעה ימים, זה תמוה מאד. וכתב ע"ז מרן החיד"א, דלא קשה מידי, שמרן סובר שאילו הוה שמיע ליה להרמב"ם שעל פי הקבלה צריך להמתין שבעה ימים, גם הוא היה פוסק כן. אלא שבימי הרמב"ם לא נתגלו תעלומות חכמה".

42. **משנה ברורה שם:** "עד שיעברו ז' - ורוב האחרונים פליגי ע"ז ולדידהו עכ"פ לאחר ג' ימים מעל"ע מעת המולד שנהנין כבר מאורה יש לברך עליה ואין להחמיץ המצוה אכן אם הגי' לחדש הוא באחד מימי השבוע נכון להמתין עד מוצ"ש הבאה וכפי המבואר בס"ב בהג"ה וכמה אחרונים והגר"א מכללם מקילין אף באופן זה וסברי דאין כדאי להשהות המצוה בכל גווני וע"כ הנוהג כן בודאי יש לו על מי לסמוך ובפרט בימי החורף וגשם בודאי הזריז לקדש הרי זה משובח".

43. **שו"ת יחזה דעת, שם:** "ומכל מקום אנו נוהגים להקפיד בדרך כלל שלא לקדש הלבנה אלא לאחר שבעה ימים שלמים, וכדברי המקובלים ומרן השלחן ערוך ... אלא שאם חסרות קצת שעות במוצאי שבת להשלמת שבעה ימים שלמים מעת

לעת, יש לצרף מ"ש בשירי כנסת הגדולה (סי' תכו), שאע"פ שמלשון המהר"י גיקטיליא שבבית יוסף מוכח שצריך שיעברו שבעה ימים שלמים, מכל מקום אם ליל מוצאי שבת הוא ליל שביעי לחידושה, מברכים עליה ... גם הישועות יעקב (סי' תכו סק"ו) כתב, שעל פי פירוש הרמ"ע מפאנו בדברי הגמרא, נראה שכשם שלמ"ד עד ט"ז היינו ולא עד בכלל, כך מה שאמרו שלא יברך עד שבעה להתחלת זמנה, היינו ולא עד בכלל, שבלי שביעי כבר מותר לקדשה לכל הדעות, אפילו לסברת המחמירים ... מכל מקום כיון שמעיקר דין הש"ס והפוסקים יכולים לברך מיד לאחר שלשה ימים, אין להחמיר כל כך בזה ... ולכן אין לעכב ברכת הלבנה במוצאי שבת בעבור קצת שעות מהשלמת שבעה ימים מעת לעת ... וכן ראוי להורות בפרט בימי החורף ובעונת הגשמים. וגדולה מזו כתב הרמ"ע מפאנו באלפסי זוטא (ספ"ד דברכות) בזה"ל: ובימות הגשמים המקדים לברך מיום שלישי לא הפסיד. ע"ש. [ובמדינות שעננים מצויים מאד בימי החורף, ויש לחוש שאם ימתינו להשלמת שבעה ימים מהמולד, יפסידו ברכת הלבנה מכל וכל, יש להורות להם שיברכו ברכת הלבנה מיד לאחר שלשה ימים, כדברי התלמוד והפוסקים, ראשונים ואחרונים]. ויהי רצון שיקויים במהרה הפסוק: והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים".

ד. חיוב נשים, ושני דינים בקידוש לבנה

44. סנהדרין, דף מ"ב: "אמר ליה רב אחא לרב אשי: במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים, אמר ליה: האי - נשי דידן נמי מברכי".

45. מאירי שם: "ונשים ועמי הארץ שאין יודעין לברך, מברכין בא"י אמ"ה מחדש חדשים".

46. מגן אברהם, ריש סימן תכ"ו: "נשים פטורות, דמ"ע שהז"ג הוא ואף על גב דהם מקיימות כל מ"ע כגון סוכה מ"מ מצוה זו אין מקיימים מפני שהם גרמו פגם הלבנה (של"ה) עמ"ש ססי רצ"ו ובסנהדרין פ"ה אמרי' על ברכת הלבנה הני נשי דידן נמי מברכי משמע קצת דמברכין ואפשר דל"ד נשים אלא לישנא בעלמא נקטי".

47. מחצית השקל שם: "עמ"ש ס"ס רצ"ו. שכתב לחלק דוקא מצוה שיש בה מעשה כגון ישיבת סוכה מקיימים הנשים וגם מברכות. משא"כ מצוה שאין בה מעשה כ"א ברכה כגון ברכת הלבנה אין הנשים מברכות".

48. שו"ת יביע אומר, אורח חיים א' ל"ט: "ולכאורה יש להעיר על שיטת הרמב"ם, מהש"ס סנהדרין (מב) גבי ברכת הלבנה ... ומבואר שהנשים מברכות ברכת הלבנה, אף על פי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ... והמאירי כתב שהוא בדוקא, וכפשטות הש"ס. והנה לרש"י דס"ל שאסור לנשים לברך על מ"ע שהז"ג, לק"מ, דרש"י לשטתיה דבמצוה דרבנן אף שהז"ג נשים חייבות, אבל לדעת הרמב"ם קשה ... ויש שכתב ליישב, דשאני ברכת הלבנה שהיא ברכת שבח והודאה, משא"כ לומר אשר קדשנו במצותיו וצונו מחזי כשיקרא. ואכתי לא איפרק מחולשא, למ"ד שאין חילוק בזה בין ברכת השבח לברכת המצות".

49. שו"ת אפרקסתא דעניא, א' כ"ב: "לפמ"ש החתם סופר בחי' שבת כ"א לישיב מ"ט לא נהגו הנשים להיות מן המהדרים בני"ח מטעם כל כבוד בת מלך פנימה ... ע"ש דהוא מטעם צניעות בנות ישראל. וארוחנא בזה ג"כ טעם למה שלא נהגו נשים בברכת הירח".

50. שו"ת האלף לך שלמה, אורח חיים קצ"ג: "במ"ש המג"א בסי' תכ"ו דנשים פטורות מקידוש הלבנה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא. ובחידושי תמהתי עליהם דמ"ע שהז"ג לא הוי רק אם גוף המצוה שייך בכל יום בשנה ואין מניעת קיומה רק מכח הזמן בזה נחשב מ"ע שהז"ג אבל בלבנה אין המניעה מכח הזמן רק מכח גוף הלבנה שאינה מתחדש רק מחודש לחודש ול"ש לברך אחר שכבר הולכת וחוסרת והוי כאלו לא הי' לבנה מעולם וא"כ אין המניעה מכח הזמן ולכך ל"ש לומר דהוי מ"ע שהז"ג.

וראיתי שבזה יש ליישב מה שנאמר בסנהדרין ... וזה אין לו הבנה מ"ש האי נשי דידן נמי מברכי וכי דרך נשים לו לדבר דרך קנתור והיתול?! ... ולדרכנו אתי שפיר דהחילוק הוי כך: דברכת מחדש חדשים הוי שייכא רק על הלבנה לבד, אבל בברכה אשר במאמרו וכו' וברוח פיו כל צבאם וכו' זה הוי ברכה כוללת על כל מעשה בראשית ואין לו ענין לקידוש הלבנה דוקא ... דאשר במאמרו וכו' שייכא תמיד על כל מעשה בראשית רק תקנוהו עכשיו בזמן חידוש לבנה ולכך א"ש דגוף ברכת הלבנה ברוך מחדש חדשים לא נחשב מ"ע שהז"ג כיון דזה שייך רק על לבנה בחידושה והוי מניעת הברכה מצד הלבנה שלא נתחדשה עד היום ולא מכח הזמן, אבל ברכת אשר במאמרו וכו' שייך בכל יום ובכל שעה וא"כ כיון דשייך לברכה תמיד ואעפ"כ לא קבעוה רק בזמן חידוש לבנה שפיר נקרא ברכה זו מ"ע שהז"ג ולכך ראוי לפטור בזה הנשים".